

5.9. KLO 19.00
MUSIIKKITALO

HANNU LINTU
KAPELLIMESTARI

MARTIN GRUBINGER
LYÖMÄSOITTIMET

Louise Farrenc:
Alkusoitto nro 2 Es-duuri op. 24
7 min

Fazıl Say:
Konsertto lyömäsoittimille
25 min

VÄLIAIKA 20 MIN

Hector Berlioz: *Fantastinen sinfonia op. 14*
54 min

Väliaika n. klo 19.45. Konsertti päättyy n. klo 21.10.

MUISTITHAN SULKEA MATKAPUHELIMESI!

Valokuvaaminen, videoiminen ja äänittäminen konsertin aikana kielletty.

KAIJA SAARIAHO ON SÄVELTÄNYT MUSIIKKITALOLLE UUDEN SISÄÄNSOITON

Kaija Saariahon säveltämä Musiikkitalon sisäänsoitto sai ensiesityksensä 4.9. Saariahon säveltämää sisäänsoittoa tullaan käyttämään kaikissa Musiikkitalon konserttisalin konserteissa ilmaisemaan konsertin alkua tai sen jatkumista.

Saariaho kuvailee sävellystyön olleen mielenkiintoinen ammatillinen haaste, sillä sävellys on tehty käyttömusiikiksi tiettyyn tilaan ja tiettyä tilannetta ajatellen. Hän kertoo miettineensä paitsi musiikkia,

myös tilan ja tilanteen teokselle asettamia akustisia vaatimuksia sekä sitä, että teoksen viesti välittyy selvästi.

Sisäänsoitto on sävelletty kanteleelle ja lyömäsoittimille. ”Valitsin kanteleen, sillä ajattelin, että suomalaisen konserttitalon sisäänsoittoon sopii hyvin suomalainen soitin. Korkeat ja kirkassävvyiset lyömäsoittimet tuovat puolestaan sävellykseen napakkuutta ja sopivaa signaalimaisuutta”, kuvailee Kaija Saariaho.

LOUISE FARRENC (1804–1875): ALKUSOITTO NRO 2 ES-DUURI OP. 24

2

Romantiikan ajan naissäveltäjistä monelle tulevat ensimmäisinä mieleen Fanny Mendelssohn-Hensel ja Clara Schumann, joiden sukunimet ovat kaanonista jo valmiiksi tuttuja. Pian heidän ohellaan saatetaan yhä useammin mainita ranskalainen Louise Farrenc. Syytä olisi, sillä Farrencin elämä on 1800-luvun naismuusikoiden hämmästyttävimpiä. Hän sävelsi sinfonian ja pianokvinteton kaltaisissa klassisromantiikan kuninkuuslajeissa aikana, jolloin naisten odotettiin lähinnä musisoivan olohuoneissa, teki uraa juhlistuna pianistina ja toimi vuosikymmeniä pianonsoiton professorina Pariisin konservatoriossa. Schumann ja Berlioz ihailivat Farrencin musiikkia, ja musiikkipiirit vaikuttuivat yhä uudelleen hänen ansioistaan.

Suuri yleisö ei jaksanut innostua tuntemattomasta säveltäjästä, ja säveltävän naisen oli erittäin haastavaa saada itselleen nimeä aikana, jolloin julkista uraa

luova ei-mies oli kummajainen. Farrenc oli kuitenkin harvinaisen sisukas, ja hänen menestyksensä on vaikuttava pala tasa-arvon historiaa. Mitenkään ilmaiseksi hän ei asemaansa saanut. Pariisin konservatorio maksoi hänelle vuosikausia alemmaa palkkaa kuin mieskollegoille, vaikka Farrencia pidettiin pedagogina erittäin suuressa arvossa. Vasta kuultuaan vuonna 1850 Farrencin noneton op. 38 kantaesityksen Konservatorion johto ei enää kehdannut evätä pianoprofessorin vaatimaa palkankorotusta. Kantaesitystä tähditti viulisti Joseph Joachim, ja nonetosta tuli suoranainen hitti.

Louise Farrenc, omaa sukuaan Dumont, kasvoi taiteilijaperheessä, eivätkä vanhemmat toppuutelleet tytön kunnianhimoa. Aina 1900-luvulle asti monet naissäveltäjät joutuivat taistelemaan kynsin hampain saadakseen opetusta, mutta 15-vuotias Louise aloitti vuonna 1819 sävellysopinnot Pariisin konservatorion

sävellyksen professorin Anton Reichan johdolla. Tämä oli ollut Beethovenin pitkäaikainen ystävä, jonka oppilaisiin lukeutuvat myös Berlioz ja Liszt. Konservatorion sävellysluokalle Louise ei voinut virallisesti kirjoittautua, koska vuoteen 1879 saakka opinahjo kielsi sävellysopinnot naisilta. Kontrapunktia taitava nainen olisi ollut uhka yleiselle järjestykselle.

Farrenc irtautui terävästi aikansa ranskalaisen musiikin valtavirrasta, jota hallitsivat ooppera ja salonkimusiikki. Häntä kiehtoivat Beethoven ja saksalaisen musiikin abstraktit muodot. On hämmentävää, että joku edes sävelsi 1800-luvun alun Ranskassa suurimuotoista kamarimusiikkia, konserttialkusoittoja ja sinfonioita (Farrenc sävelsi viimeksimainittuja kolme), ja että tämä säveltäjä oli vieläpä nainen.

Farrencin orkesterisävellyksiä ei julkaistu hänen elinaikanaan, mutta kaik-

ki saivat enemmän kuin yhden esityksen. Farrencin kaksi konserttialkusoittoa ovat vuodelta 1834. Hieman aiemmin Mendelssohn oli lanseerannut uudenlaisen, ohjelmallisen alkusoiton tyyppin, ja ranskalainen oli epäilemättä tietoinen Mendelssohnin alkusoittojen herättämästä keskustelusta.

Farrencin alkusoitot kuitenkin seuraavat pikemminkin Beethovenin viitoittamaa absoluuttista, musiikin sisäiseen draamaan luottavaa polkua. Farrenc ei kyyristynyt paljon puhutun Beethovenin varjon alla, vaan kuljetti itsevarmasti tämän perintöä romantiikan aikakaudelle. Nyt kuultava alkusoitto nro 2 syöksyy eteenpäin vastustamattomalla energialla. Vakavan alun jälkeen se heittäytyy riehakkaaksi ja alkaa keikahdella vinhan notkeasti tunnetilasta toiseen kuin härnäisi alun tummaa yrmeyttä.

FAZIL SAY (S. 1970): KONSERTTO LYÖMÄSOITTIMILLE

Konsertin toinen pianisti-säveltäjä on turkkilainen Fazıl Say. Hän on onnistunut luomaan yhtä lailla merkittävän uran sekä huippupianistina että persoonallisena säveltäjänä. Say on myös puhunut ihmisoi-keuksien puolesta sekä ottanut kantaa Turkin nykytilanteeseen, mikä on ärsyttänyt maan valtaapitäviä. Tämän vuoden tammikuussa presidentti Recep Tayyip Erdoğan näki kuitenkin parhaaksi hieroa sopua kuulun taiteilijan kanssa ja saapui ministereineen tämän resitaaliin.

Sayn sävellyksille on tyypillistä spontaani, fantasiomainen rakenne, energisen tanssillinen syke ja Turkin sekä lähi-alueen kansanmusiikista ammentaminen.

Hänen teosluettelossaan on neljä sinfoniaa sekä useita konserttoja, pianon lisäksi mm. viululle, klarinetille ja ney-huilulle.

Sayn konserttokatran uusiin tulokas on viime keväänä Dresdenissä kantaesitetty ja Martin Grubingerille omistettu lyömäsoitinkonsertto, joka oli osa säveltäjän residenssiä Dresdenin filharmoniasa. Lyömäsoitinpatteristo on innoittava alusta Sayn elinvoimaisesti sykkivälle sävelkielelle. Hän on valinnut mukaan säveltasollisia, melodisia lyömäsoittimia, joille kirjoittaa vinhasti virtaavia rytmikuvioita. Turkkilaisen kansanmusiikin henki elävöittää konserttoa monissa käännteissä, kun taas joissain kohdin orkesteria keho-

tetaan imitoimaan jazzin 'walking bassia' tai beatbox-ääniä. Ylipäätään Say tehostaa teoksen rytmisyyttä napakoiden puhallinsointien ja josten pizzicato- ja col legno -äänien avulla (col legno merkitsee kielten iskemistä jousen puisella "selkäpuolella").

Tietty lyömäsoitin tai soitinpari luo kullekin osalle omanlaisen värimaailman. Solisti on väsymättömästi teoksen etualalla. Ensimmäistä, tiukan rytmikästä osaa hallitsee jännittävä waterphone, josta manataan esiin pulseeraavaa sointia ja gongimaisia humauksia kapuloin sekä laulavia äännähdyksiä jousella. Toisessa osassa tempo kiihtyy ja lyömäsoittaja

siirtyy patarumpujen ja kymmenosaisen rototom-rumpusarjan ääreen. Svengaava orkesterisäestys seurailee rumpujen aaltoilua, ja patarummut saavat päräyttävän kadenssin. Patarumpujen vinkeiden glissandojen huojunta siirtyy jousiin. Suvantovaiheen tarjoaa vibrafonin ja putkikellojen laulavasti haikeileva osa, josta siirrytään teatraaliseen finaaliin. Sen soolosoittimina ovat pulppuileva marimba sekä kaksi oktaavia putkimaisia boobam-rumpuja. Turkkilaista väriä antavat viittaukset historiallisiin köçek-miestansijoihin, vatsatanssiin sekä kanun-kielisoittimeen. Ympyrä sulkeutuu, kun waterphone pääsee vielä kerran ääneen.

4

HECTOR BERLIOZ (1803–1869): FANTASTINEN SINFONIA OP. 14

Romantiikan tyylivirtaus iski Ranskassa ilmoille räväkämmin kuin kenties misään muualla. Maan taide-elämää oli 1600–1700-luvuilla hallinnut instituutiivetoinen ja sääntökeskeinen klassismi, ja kun vallankumous myllersi yhteiskunnan, ranskalaiset romantikot kumosivat klassismin. Siinä missä klassismi suosi tasapainoa ja yleisinhimillisyyttä, romantikoja kiehtoivat kaikki villi, epäsäännöllinen ja ainutkertainen. 1820–30-luvuilla ranskalaisessa kirjallisuudessa riehui kokeellinen suuntaus, joka etsi ääripäitä, sukelsi ihmismielen pimeyksiin ja risteili ylevän ja alevan välillä.

Musiikissa ranskalaisen romantiikan hengen vangitsee prikulleen Hector Berliozin tunnettu teos, tämän 26-vuotiaana säveltämä *Fantastinen sinfonia*, joka kantaesitettiin joulukuussa 1830. Fantastisuus viittaa tässä sekä mielen-

sisäisyyteen että perinteisestä sinfonia-rakenteesta irtautuneeseen hahmoon. Mielikuvituksen ylivalta ja muodoista piittämättömyys olivat romantikkojen periaatteita, samoin taiteidenvälisyys.

Berlioz laati teokselleen tarinasisäilyn eli niin sanotun ohjelman otsikolla "Episodi erään taiteilijan elämästä viidesosassa", mutta halusi silti etäännyttää itsensä tästä "nuoresta muusikosta". Ohjelmaselostuksen myöhemmässä versiossa hän totesi, ettei ohjelmateksti edes ole kuulijalle välttämätön. *Fantastisen sinfonian* innoitus on kuitenkin täysin henkilökohtainen: Berlioz oli päättänyt pahkaa rakastunut näyttelijätär Harriet Smithsoniin ja laittoi nyt jättiorkesterin puhkumaan ilmoille epätoivoisen rakkauden intomielisyyttä, vainoharhaisuutta ja itsetuhoa. Sinfonian sankari päättyi ottamaan ylisuuren annoksen oopiumia, mutta Berlioz ja

Harriet Smithson menivät itse asiassa naimisiin muutama vuosi teoksen kantaesityksen jälkeen. He eivät silti millään muotoa eläneet onnellisina elämänsä loppuun asti, vaan avioliitto meni pian mönkään.

Berlioz kirjoittaa ohjelmatekstissään, että rakastetun hahmo – oikeammin rakastuneen käsitys tästä naisesta – ottaa melodian muodon. Päähenkilö ei saa rakauden kohdetta mielestään, intohimosta tulee pakkomielle, *idée fixe*. *Idée fixe*-melodia vainoaa sinfonian kaikkia osia. Ensimmäisen kerran se ilmestyy avausosan puolivaiheilla: kun haaveelliset ailahtelut (*Rêveries*) vaihtuvat intohimon vuoristorataan (*Passions*), orkesterista kajahtavat äkkirakastumisen salamaniskut lennättävät esiin lemmittyä ihannoivan melodian. Kainon sävelmän alla jouset pamppailevat ihastuksissaan.

Toisessa osassa sinfonian tunnelma on positiivisimmillaan harppujen säihkeen johdattaessa tanssiaisten pyörteisiin (*Un bal*). Sitten alkaakin alamäki. Perinteisen sinfonian hitaan osan paikalla on psykologisesti vaikuttava maaseutukuva (*Scène aux champs*), jossa paimenkutsut (englannintorven ja lavan takana soittavan oboen välinen vuoropuhelu) venyttävät tilantunnon valtavaksi autiudeksi. Aluksi päähenkilön mieli lepää hiljaisuudessa, mutta vähitellen kävelyretki kääntyy painostavaksi. Pakkomielteinen rakkaus pitää häntä puristuksessaan, ja lopussa englannintorven yksinäisenä huhuileva paimensoitto on täynnä lohduttomuutta. Kaukana ukkonen kumisee pahaenteisesti.

”En päässyt vuoteessakaan pakoon päähenpintymääni: joka yö tuo pakkomielle kietoi minut. Näännyttävää demonia ei vaivuttanut uneen edes ryytämäni oopiumi.”

- Philothée O’Neddy, 1833

Oopium näytteli keskeistä osaa monien romantikkojen taiteessa, jossa houre näyt ja ilmestykset ovat usein puhdasta psykedeliaa. Sinfonian huipennuksessa on Berliozin ohjelman mukaan kyse oopiumhoureista: ensin päähenkilö joutuu marssimaan mestauslavalle (**Marche au supplice**), ja oman kuolemansa todistettuaan päätyy kokemaan hautajaisissaan riehuvan groteskin noitasapatin (*Songe d’une nuit du sabbat*). Tämänkaltainen liioiteltu ja kohauttava kuvasto oli ranskalaisten romantikkojen suosiossa: esimerkiksi fantastisista kertomuksistaan tunnettu Charles Nodier kuvaa unitarinassaan *Smarra eli yön demonit* (1821) painajaisen, jossa päähenkilö joutuu mestauspölkylle ja näkee irtileikatun päänsä nousevan lentoon. Häntä syytetään ystäviensä tappamisesta – myös Berliozin sinfoniahenkilö houraille tappaneensa rakastetun.

Ja aivan kuin tällaisessa kauhu-unessa ei jo olisi tarpeeksi, *Fantastisen sinfonian* finaalissa pakkomielle saavuttaa karmean päätepisteen: rakastetun teema ilmestyy esiin riekkuvana vääristymänä, kun neito itse pelmahtaa demonisiin orgioihin noitamaiseksi muuntuneena. Tässä Berlioz kiinnittyy romantiikalle tyypilliseen, keskiaikaisuudella retostelevaan goottilaiseen kauhuun. Teoksen kahdessa viimeisessä osassa on asiaankuuluvan historiallista soinnahtavuutta, ja finaalissa kaikuva keskiaikainen *Dies irae*-hymni karmii selkäpiitä samaan tapaan kuin kummitteleva luostarinraunio romantiikan ajan kauhuromanissa.

Auli Särkiö-Pitkänen

HANNU LINTU

Hannu Lintu aloitti Radion sinfoniaorkesterin kahdeksantena ylikapellimestarina elokuussa 2013 ja jatkaa näin jo vuosia jatkunutta menestyksestä yhteistyötä RSO:n kanssa. Kaudella 2019–2020 Lintu johtaa 14 konserttia Musiikkitalossa ja vie orkesterin Keski-Euroopan ja Japanin kiertueille.

RSO:n lisäksi Lintu vierailee kuluvala kaudella johtamassa mm. Montrealin, Detroitin, Chicagon ja Bostonin sinfoniaorkestereita, Pariisin orkesteria ja Hollannin radion sinfoniaorkesteria. Edellisellä kaudella hän debytoi Bostonin sinfoniaorkesterin ja Unkarin kansallisen filharmonisen orkesterin kanssa, sekä vieraili Baltimoren, St. Louisin ja Cincinnatin sinfoniaorkesterien, Japanin uuden filharmonisen orkesterin, Singaporen sinfoniaorkesterin ja Hampurin radion sinfoniaorkesterin johtajana.

Lintu opiskeli Sibelius-Akatemiassa ensiksi sellon- ja pianonsoittoa ja myöhemmin orkesterinjohtoa Jorma Panulan johdolla. Hän osallistui Myung-Whun Chungin mestarikurssille L'Accademia Musicale Chigianassa Sienaassa ja voitti Pohjoismaisen kapellimestarikilpailun Bergenissä vuonna 1994. Hän on levyttänyt mm. Ondine-, BIS-, ja Hyperion-levymerkeille.

MARTIN GRUBINGER

"Päähuomioni on aikamme klassisessa musiikissa, mutta pidän myös afrikkalaisesta rummutuksesta, afro-kuubalaisesta musiikista, Taiko-rummutuksesta, salsasta, sambasta, tangosta, funkista, rockista, popista, jazzista, fuusiosista...niitä on niin paljon, ja kaikissa niissä

lyömäsoittimilla on päärooli. Rakastan improvisoida, kehittää uusia soittimia... Lyömäsoittimilla on aina olemassa uusi maali saavutettavaksi."

Näin kertoi itävaltalainen "lyömäsoitinvelho" Martin Grubinger verkkojulkaisu Bachtrackin haastattelussa helmikuussa 2019. Hän on soitinperheensä loistavimpia taitureita, ja häntä on jopa luonnehdittu "maailman parhaaksi multi-perkusionistiksi". Hän esiintyy aktiivisesti eri puolilla maailmaa yhtä lailla soolokonsertein, kamarimuusikkona kuin huippuorkesterien solistina.

"Vartuin lyömäsoittimien parissa. Meillä oli aina soittimia kotona, ja isäni on todellinen entusiasti", Grubinger on kertonut. Hän elää nykyisinkin lyömäsoittimien ympäröimänä, sillä hänen omassa kokoelmassaan on suunnilleen 500 lyömäsoitinta, joista hän hallitsee soittajana noin 400.

Grubinger sai varhaisen oppinsa lyömäsoittaja-isältään ja jatkoi opintojaan Linzin Bruckner-konservatoriossa ja syntymäkaupunkinsa Salzburgin Mozarteumissa. Vuonna 2007 hän sai Schleswig-Holsteinin musiikkijuhlien Leonard Bernstein -palkinnon ja 2010 Würth-säätiön Jeunesses Musicales Deutschland -palkinnon.

Grubinger on esiintynyt Berliinin, Wienin, Los Angelesin, New Yorkin ja BBC:n filharmonikkojen kaltaisten arvostettujen orkesterien solistina. Kamarimuusikkia hän soittaa oman lyömäsoitinyhtyeensä Percussion Planet Ensemblen sekä pianistiduon Ferhan ja Ferzan Önderin kanssa, ja hän on myös esiintynyt duona mm. pianisti Yuja Wangin kanssa. Suuren yleisön tietoisuuteen hän tuli 2015 Wienissä Eurovision laulukilpailujen väliaikanumeron tähtiesiintyjänä.

Monet nykysäveltäjät ovat kirjoittaneet teoksia Grubingerille. Näitä ovat mm.

Avner Dormanin *Frozen in Time*, Friedrich Cerhan *Concerto*, Tan Dunin konsertto *Tears of Nature*, Peter Eötvösin *Speaking Drums* ja Fazil Sayn lyömäsoitinkonsert-

to. Tulossa on lisäksi Daniel Bjarnasonin uusi teos. Suomalainen yleisö muistaa Grubingerin myös Kalevi Ahon lyömäsoitinkonserton *Sieidin* ahkerana esittäjänä.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestari on Hannu Lintu.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo. Hannun Linnun kauden päätyttyä keväällä 2021 ylikapellimestarina aloittaa Nicholas Collon.

Suurten klassis-romanttisten mestariteosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltiointi kantanauhoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2019–2020 orkesteri kantaesittää neljä Yleisradion tilaamaa teosta. Lisäksi ohjelmassa on **Yleisradion** ja **Helsingin juhlatuokkien** suurtuotanto, **Schumannin Kohtauksia Goethen Faustista**. Erityisaseman saavat myös **Dmitri Šostakovitš**in keskikauden sinfoniat ja konsertot. Toista kertaa järjestet-

tävällä RSO-festivaalilla kuullaan **Magnus Lindbergin** uutuuksia ja suurteoksia. Kapellimestarivieraisiksi saapuvat mm. **Esa-Pekka Salonen**, **Herbert Blomstedt**, **Jukka-Pekka Saraste** ja **Sakari Oramo** ja solisteina debytoi joukko kotimaisia nuoria.

RSO on levyttänyt mm. Mahlerin, Bartókin, Sibeliuksen, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia. Orkesteri on saanut levytyksistään Gramophonon kahdesti - Lindbergin klarinettikonserton levytyksestä 2006 sekä Bartókin viulukonserttojen levytyksestä 2018. Muita tunnustuksia ovat mm. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros ja MIDEM Classical Award. Sibeliuksen sävelrunoja ja lauluja sisältävä levy palkittiin International Classical Music -palkinnolla (ICMA) 2018. Kotimaisen EMMA-palkinnon RSO on saanut 2016 ja 2019.

RSO konsertoi säännöllisesti ympäri maailmaa. Kaudella 2019–2020 orkesteri tekee Hannu Linnun johdolla kiertueet Keski-Eurooppaan ja Japaniin.

RSO:n konsertit lähetetään suorina lähetyksinä Yle Arenassa ja Yle Radio 1:ssä sekä taltiointeina Yle Teemalla ja Yle TV1:ssä.